

بررسی سامانه های کارکردی، کالبدی و سازه ای در شکل گیری مساجد تاریخی شیراز

زهرا توکلیان^{۱*}، سارا بهمنی کازرونی^۲

۱- کارشناس ارشد معماری، (Zahra_tavakolian@yahoo.com)

۲- کارشناس ارشد معماری، (sara_bahmani1368@yahoo.com)

چکیده

شناخت معماری مساجد از دو حیث واجد اهمیت است. در مقیاس کلان مطالعه معماری مساجد می تواند ارتباط فرهنگ اسلامی و نحوه اثر گذاری آن در شکل گیری این تمدن در محدوده جهان اسلام را آشکار سازد و در مقیاس خرد زمینه ساز آشنایی با متغیر های موجود در یک منطقه خاص و تأثیر مؤلفه های محیطی و فرهنگی آن منطقه در شکل گیری مساجد خواهد شد. در مورد شهر شیراز تا کنون به صورت موردی برخی از مساجد تاریخی آن مورد مطالعه قرار گرفته اند اما ارزیابی و سنجش تمام مساجد تاریخی به منظور کشف خطوط مشترک در طراحی آنها در طول زمان مورد بررسی قرار نگرفته است. آنچه مسلم است طراحی مساجد با توجه به متغیرهایی محیطی و فرهنگی علی رغم بسیاری از اشتراکات، در نقاط مختلف، مسیر خاص خود را پیموده است. به همین منظور برای بازشناسی معماری خاص مساجد شیراز لازم است مقدماً با مطالعاتی میدانی وجوه مشترک طراحی مساجد این خطه ارزیابی گردد. این وجوه ممکن است شاخصه خاص مساجد شیراز باشد یا اینکه در نقاط دیگر نیز کاربرد داشته باشد اما در مرحله اول این مقاله تلاش دارد تا با ارزیابی سه سامانه کارکردی، کالبدی و سازه ای وجوه مشترک شکل گیری مساجد شیراز را بررسی و استخراج نماید. مسلماً این یک ارزیابی اولیه است و شناخت عمیق تر مساجد مستلزم مطالعات تاریخی با مراجعه به متون تاریخی و ... است. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و میدانی از طریق مشاهده و مراجعه به نقشه ها و کروکی های موجود است. نتایج و یافته های تحقیق حاکی از وجود برخی قاعده مندی های مشترک در شکل گیری مساجد است که در هر یک از سه سامانه مطرح می شوند و نشان می دهد در محدوده شهر شیراز مساجد تاریخی در طول زمان تابع رویه ای مشترک در شکل گیری بوده اند. این قاعده مندی های مشترک در دوازده مورد معرفی می شوند.

واژه های کلیدی: مساجد تاریخی شیراز، سامانه کارکردی، سامانه کالبدی، سامانه سازه ای